

Анатолій МАНІЧЕВ

ад'юнкт кафедри

*адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності*

Науковий керівник:

ДРОК Ірина Сергіївна,

*т.в.о. завідувача навчально-наукової
лабораторії з дослідження проблем
превентивної діяльності*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидатка юридичних наук, доцентка*

ВИДИ ПРАВ ПІЛЬГОВИХ КАТЕГОРІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Визнання та захист прав і свобод людини є пріоритетним напрямом державної політики України та головним державним обов'язком, особливо під час правового режиму воєнного стану в Україні та в післявоєнний період. Права пільгових верств громадян гарантуються державою, тому використовуються додаткові механізми для реалізації цих прав. Саме тому визначення видів прав пільгових категорій є важливим напрямом теоретичних досліджень. Враховуючи те, що серед поліцейських також є пільгові категорії громадян, видається актуальним саме розподіл прав пільгових категорій поліцейських на види.

По-перше, відзначимо, що поліцейський так само, як і будь-який громадянин України, має права, визначені в Конституції України [1], а саме: громадянські, політичні, економічні, соціальні, екологічні, культурні, сімейні. Такі права будемо вважати основними. Зокрема:

- Громадянські права – це можливості людини щодо задоволення її біологічного існування, матеріальних, духовних та інших потреб (право на життя, на недоторканність, таємницю листування, вибір місця проживання, свободу думки і слова тощо).

- Політичні права – це можливості людини щодо участі її у державному та громадському житті (брати участь в управлінні державними справами, в роботі державних органів, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, мати громадянство тощо).

- Економічні права – це можливості людини щодо участі у виробництві матеріальних благ (право на працю, на приватну власність, на відпочинок, справедливу оплату праці, професійну підготовку, перепідготовку тощо).

- Соціальні – це можливості людини щодо забезпечення належних

соціальних умов життя (право на охорону здоров'я, на достойний життєвий рівень тощо).

- Екологічні – це можливості людини щодо забезпечення безпечного навколишнього середовища (право на безпечне довкілля, відшкодування шкоди, завданої порушенням цього права, тощо).

- Культурні – це можливості людини щодо доступу до духовних цінностей (право на освіту, на свободу творчості, захист інтелектуальної власності тощо).

- Сімейні – це можливості людини щодо розпорядження в сімейних правовідносинах (право на невтручання в особисте й сімейне життя; на добровільне одруження, рівні права та обов'язки у шлюбі та сім'ї; на державну охорону сім'ї, материнства, батьківства і дитинства тощо).

По-друге, маємо наголосити, що пільгові категорії поліцейських мають як основні права, як громадяни України, так і спеціальні, які передбачені адміністративно-правовим статусом поліцейського. Спеціальні права поліцейського визначені Законом України «Про Національну поліцію» [2], серед них, зокрема, можна виділити ті, які пов'язані з виконанням службових завдань (повноваження, передбачені статтею 23 Закону), а також ті права, які визначаються соціальними гарантіями для поліцейських (передбачені розділом IX Закону).

У рамках даного дослідження зосередимо увагу саме на соціальному забезпеченні поліцейського, як суб'єкта правових відносин. Наголосимо, що Законом передбачені такі соціальні права для поліцейського: право на відпочинок, на відпустки, грошове забезпечення, медичне забезпечення, житлове забезпечення, одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського, пенсійне забезпечення, право на навчання дітей поліцейського, захист прав та законних інтересів поліцейських. Перелік цих прав є вичерпним, передбачений чинним законодавством і обумовлений набутим статусом. Однак органи місцевого самоврядування можуть доповнювати перелік вказаних прав поліцейських своїм рішенням. Наприклад, надати право на безкоштовний проїзд в громадському транспорті.

По-третє, пропонуємо виділити конкретні права залежно від тієї пільгової категорії, до якої особи належать, адже адміністративно-правовий статус таких осіб, крім ознак адміністративно-правового статусу поліцейського, має свої особливості. Саме на цій категорії прав і пропонуємо зупинитися в рамках даного наукового дослідження.

Зауважимо, що немає однозначної нормотворчої позиції щодо видів пільгових категорій поліцейських, однак узагальнений аналіз прав окремих категорій пільговиків дозволяє виділити наступні види конкретних прав, які особи отримують додатково:

- Право на грошову допомогу (наприклад, для внутрішньо переміщених осіб [4], постраждалих від Чорнобильської катастрофи [5]).

- Право на інші види матеріального забезпечення (знижка на оплату за користування комунальними послугами; безоплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту; знижка на оплату за користування житлом залежно від виду пільгової категорії).

- Право на додатковий оплачуваний відпочинок (наприклад, для учасників бойових дій, для одного з батьків, які мають двох або більше дітей віком до 15 років, або дитину з інвалідністю, для громадян, які віднесені до першої та другої категорії осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи).

- Право на медичне забезпечення та оздоровлення (наприклад, щорічне медичне обстеження (диспансеризацію), санаторно-курортне лікування всіх осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи [5]; для учасників бойових дій передбачено: безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів; першочергове безплатне зубопротезування; безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування; щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів; першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація тощо [6]).

- Право на психологічне забезпечення. Вважаємо цей напрям недостатньо розвиненим в системі Національної поліції. Адже він досі не трансформований у повному обсязі на потреби осіб, які є дотичними до збройного конфлікту. Дотепер на нормативному рівні основними завданнями системи забезпечення в Національній поліції є виконання поточних завдань: психологічне вивчення; психологічна підготовка; психопрофілактична робота; підтримка та оптимізація соціально-психологічного клімату в колективах; психологічне супроводження службової діяльності працівників поліції; психологічне супроводження освітнього процесу [3]. В умовах збройного конфлікту на території України потребує розвитку тенденція додаткового обов'язкового психологічного забезпечення осіб, які самі або їх рідні є учасниками бойових дій, постраждали внаслідок збройного конфлікту, були звільнені з полону тощо. Також вважаємо за потрібне запровадження обов'язкового проходження психологічних сесій поліцейськими, які мають намір проходити службу або повернулися з прифронтових чи деокупованих територій, для поліцейських, які брали участь у ліквідації наслідків збройних обстрілів цивільних об'єктів з жертвами. Психологи мають відпрацювати та затвердити відповідні алгоритми дій з відповідними категоріями поліцейських. Це робота, яка має здійснюватися вже тепер та продовжитися і після завершення збройного конфлікту.

Тобто, на наш погляд, цілком доцільно виділити три види прав

пільгових категорій поліцейських: основні, спеціальні, конкретні. Розвиток даного напрямку теоретичного дослідження видається важливим, особливо за умов збільшення таких осіб за рахунок збройного конфлікту на території України.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 01.12.2023).

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 01.12.2023).

3. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських: наказ МВС України від 06.02.2019 № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#n15> (дата звернення 01.12.2023).

4. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022. № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 01.12.2023).

5. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991 № 796-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12#Text> (дата звернення 01.12.2023).

6. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12> (дата звернення 01.12.2023).

Сергій МАРТИНЮК

*аспірант Міжрегіональної Академії
управління персоналом*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ OSINT У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Виникнення та зміцнення України як демократичної, незалежної та суверенної держави головним чином обумовлені станом забезпечення її національної безпеки. У той же час формування нашої країни як демократичної та правової також пов'язане з гарантуванням прав людини у сфері національної безпеки. Сучасні виклики і загрози призвели до кардинальної трансформації світового воєнного, економічного та соціального порядку. Глобальні зміни, пов'язані зі збройним конфліктом в Україні, залишали перед світовою цивілізацією безліч викликів, викликали невизначеність щодо перспектив розвитку глобальної та національної економіки та активізували пошук шляхів модернізації суспільних систем